

חירות ואמונה

העבדות

בדמיוננו עבד הוא האדם המשועבד, אשר אדונו רודה בו, כבשורו ובחמורו. וכך נחזה בשעיפנו את העבדים בעולם הישן, הקדום, וכך ניבטים הם אלינו מבעד לרשומים אשר שרטטו ציירים, ובדמויות אשר פסלו אמנים. נביט בהם, והנה הנם קשורים בעבותות לעגלות, או סוחבים על גבם משאות כבדים, והאדון או משרתיו מייסרים אותם בשוטים.

כך נפליג בדמיוננו אל מחוזות העבר. אל ההיסטוריה, כי נחשוב, שבימינו אפסה העבדות, כלה השעבוד, וכל בני האדם הינם שווים. כולם שווים וחפשים, ומותרים הם לעשות כרצונם, ככל העולה על רוחם, ואין בן אנוש אחר שיכפנו לעשות היפך רצונו.

אולם הבה נניח לרגע לדמיונות הילדות, נניח לחזיונות הלילה. בל ניתן לאחרים, ולו יהיו אלו היסטוריונים, אמנים או אפילו פילוסופים, לקבוע במוחנו מסמרות, בענין כה נעלה. בענין כה גבוה, וכה בלתי נתפש כמעט, כרעיון החירות. ננסה אולי, לחשוף את קרביו של החופש, אשר שאפו כל בני האדם, בכל הדורות, להגיע עדיו, לגעת בו ולמששו.

עבדא בהפקירא ניחא ליה

הן כך התבטאנו כי כאשר ניתקו הכבלים מעל ידי העבדים, הינם חופשיים. וחופש זה מה טיבו? חופש משעבוד, גאולה מהעבדות, ודרור לאדם. חופש לעשות כרצונו, מבלי נתון לאחרים חילו, ולכפוף לשוטים גוו. חופש פירושו: ללא כפיה, ללא תלות באחרים, פריקת עול מוחלטת.

האמנם כך הוא? וכי פריקת עול הינה חופש? וחוסר הכניעה בפני כל מוסכמה שהיא, נכנה כדרור? ואם אמנם כך הוא, אם אכן נפרש את החופש כנתינת עצמאות לאדם להתנהג כרצונו, ולמלאות כל תשוקתו ומאוויו, כיצד זה נבאר לעצמנו את מותר האדם מן הבהמה!?

הן הבהמה או החיה, כל מטרתה ושאיפותיה בחייה, הינם למלאות ולספק את תשוקתה ותאוותיה. והיא אמנם עושה זאת. את כל כוחות גופה וכוחות שכלה הרופס, תרתום למען מטרה זו. ואף האדם ינהג כן. ואת הבהמה לעולם לא נגדיר כבת חורין. ולעולם לא יקשה בעינינו דבר זה. לא נשאל מדוע, באמת, לא נכנה אותה בת חורין, אם היא חופשיה ביער או בשדה, ויד האדם לא שיעבדה אותה?! הלא נרגיש דבר זה, אף אם לא נבין זאת. נדע, כי האדם איננו בהמה. בן אנוש, איננו חיה מתוחכמת ואינטליגנטית. הלא נחוש בכל רמ"ח איברינו את עליונות האדם על חיות השדה. וכשננסה להגדיר זאת, נאמר, שהאדם אינו חי כבהמה. האדם, נזר הבריאה, מסוגל לרסן את עצמו, ולהתגבר על תשוקותיו הרגעיות. שלא כבהמה שאיננה יכולה לרסן את עצמה, ולכבוש את רצונותיה.

וכבר מפורסם המעשה, בחתול של רבי יהונתן אייבשיץ, זכר צדיק לברכה. רבי יהונתן אייבשיץ, ידוע היה בויכוחיו עם השרים וכהני הדת הנוצרית. תדיר היו הללו מנסים לקנטרו ולהרגיז את רבי יהונתן, ותמיד היה יוצא וידו על העליונה.

וכך היה אף עם החתול, שהללו, חכמי האומות, כהני הדת והפילוסופים, טענו, כי ניתן לאלף בעל חי, ולו יהי זה חתול, עד שיתנהג כבן אדם, עם גינוני ונימוסי מלכות. ואף קצבו לכך זמן, שלשה חדשים. ולא שתו ליבם לדברי חכמינו, שאמרו, כי חביב האדם, שרק הוא נברא בצלם. בצלם אלוקים עשה את האדם. ומקץ שלשה חדשים, מוזמן היה רבי יהונתן, לסעודה מלכותית, אשר החתן הראשי בסעודה זו, הלא הוא החתול דנן, אמור לשחק בה את תפקיד המלצר, ולהפריך את דברי חכמינו זכרונם לברכה, ולהוכיח בכך את צידקת חכמי האומות, כי ניתן לאלף חיה, להתנהגות כשל בן אנוש.

ויהי כמשלש חדשים, ורבי יהונתן אייבשיץ בא לחצר גינת ביתן, מקום הסעודה, בבית המלכות, ובתוך קופסת הטבק אשר לו, הנמצאת בכיס מעילו, מתרוצץ לו עכבר קטן, שנלכד בתוכה.

ובהגיע רבנו יהונתן אל אולם הסעודה, ויהמו כולם עליו. מהומה, בוקה ומבולקה, רעש ושאון. כל שרי וחשובי המלכות, המשרתים ובאי הבית, היו מצווחים ככרוכיה, למראה החתול-המלצר, שזנח לארץ את המגש מידי. המגש שעליו הוגשו חמודות תבל, בכוסות וכלים מזכוכית לבנה, ניתך לארץ ברגע, והחתול דלק אחרי העכבר, שברח מתוך קופסת הטבק, שבידי מורינו רבי יהונתן. ורבינו, רבי יהונתן אייבשיץ,

היחיד שנותר שליו. וכך הוכחה שוב צידקת חכמינו. וראו כולם כי לא ניתן לאלף חתול לזנוח את דרכיו החיתיים.

החירות

ואם כך, אם נוכחנו לדעת והוכרח אצלינו, כי האדם מסוגל וצריך להתגבר על יצריו. אם באנו להכרה, כי למען שמר בקרבו שם אדם, עליו לאסור את עצמו בכבלי השכל. עלינו להגדיר מחדש מיהו בן חורין ומיהו העבד? הרינו זקוקים לבאר שנית מהי העבדות ומהי החירות? כי כאשר התברר אצלינו, אין ולא יתכן כי החירות הינה פריקת עול. מהי, אם כן, החירות?

כך נגדיר זאת. חירות פירושה: הסרת כל כובל וכופה ומשעבד, אשר אינו מניח לאדם לפעול כפי הכרתו. החירות היא - שחרור מכל כפיה, והתנהלות על פי ההכרה הפנימית של האדם.

והעבד המשועבד הינו היפך זה. כל דבר וענין הכופה ומונע מן האדם לפעול על פי שכלו והכרתו, משעבד נקראהו, והאדם הפועל על פיו של משעבד זה, נכנהו עבד.

על כן לא נגדיר את הבהמה כבת חורין, כיון שאינה פועלת על פי הכרתה השכלית, שהרי אין לה כזו. ומנגד, נוכל להמשיך ולכנותם כבני חורין, את האנשים המעוטרים במידות ונימוסים, למרות שפועלים הם תחת משטר הכרתם, שכפו על עצמם. ושמה יהא נכון יותר לנסח זאת כך: משום כך, בגלל שהתנהגותם כפופה למרות שכלם, ואינה משועבדת לשום גורם אחר מלבדה, דווקא משום כך, ייקראו בני חורין.

רק אין יראת אלוקים

זהו דבר שלא יתכן, אולם בכל זאת ננסה לצייר לעצמנו כיצד נראה עולם ללא מנהיג? ואולי נסגן זאת באופן אחר. היאך מתנהל היקום בדעת אלו המאמינים כי אלוקים איננו קיים?

נבאר את הדברים, ונחדד את השאלה. אנו מאמינים בני מאמינים, ומבורר אצלנו כי הכוח היחיד הפועל בעולמנו, הוא הבורא יתברך שמו. וזהו העיקר הראשון מייג עיקרי האמונה, שעליהם מושתת כל עולמו, ועל פיהם יחיה היהודי את חייו. אני מאמין באמונה שלימה, שהבורא יתברך שמו, הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

הוא ולא אחר מנהיג לכל הברואים. הוא מנהיגם, ומכוון את צעדיהם, ואין הללו פועלים ונפעלים מעצמם חס וחלילה. והוא לבדו פועל ומנהל את הארץ והדרים עליה. אין שום כח בעולם חוץ ממנו יתברך שמו. אין עוד מלבדו.

ואף אם ירצה האדם להרע או להיטיב לזולתו, דבר זה איננו ברשותו, שהרי רק הבורא הוא המקיים ומהווה את העולם בכל רגע, והוא המשגיח, ובלעדי רצונו לא יהא מאומה.

והמינים והאפיקורסים, מה יאמרו הם? כיצד יבארו הם את התנהלות תבל? הלא אם אין יושב בשמים, אשר ממנו מצעדי גבר כוננו, אין מעצור ליצרי איש? אם אין ריבון אשר ישים גבול לרע, הלא יחרב העולם? וזו בעצם שיטתם. כך הם דברי שטותם. דברי הבל יהגו, כי העולם מתנהל מאליו. וחוקי הטבע, אשר עליהם יכבירו מילים, נכנסו אנו חוקי הגיונגל. כי זו היא דעתם הנלוזה, כי הגיבור, הבריא והחכם הוא השורד. הוא העליון. כזו היא התנהלות הבריות ביערות הגשם השורצות טורפים מסוכנים. האריה, הנמר והברדלס, יטרפו ויאכלו את הכבשים התמימות, וידרסו את הזברות והגירפות. זאב פצוע וחבול אחת דתו, יאכלוהו חברי להקתו. כך מתנהגות החיות. וכך יתנהלו חיות האדם. זוהי משנתם המבולבלת. תזה זו, עמדה בבסיס ספרו של הצורר הנאצי אדולף היטלר, ימח שמו וזכרו. על תורה זו ביסס את ספרו "מיין קאמפף" - "מלחמתנו". והשקפה זו עמדה בבסיס מהותה של ארץ מצרים. ישנו גזע האדונים - הטורפים, ויש גם גזע נחות, גזע העברים - העבדים. ברור הלא, כי האדון שולט על עבדיו. זהו חוק העולם. אם אין אלוקים שופט בארץ, כי אז, אטול את גורלי בידי. כל ברירה אין. אילו לא איה מעל, אהיה מתחת. ועל כן כל דאלים גבר. החזק הוא השולט. ולעריצות ולרוע, אין כל גבול, כי מי הוא שיוכל לשים גבול לזדון. היכן הוא עושה השלום ובורא את הכל, אף את הרע? כך תיראה הבריאה ללא אמונה. והעולם ללא ריבון.

מצרים ובית העבדים

מקובלנו מרבותינו, כי אין מהות לשון הקודש כשאר לשונות. שאר לשונות הינן שפות הסכמיות. כלומר, הוסכם בין בני האומה כי כשיאמרו "טיש", כוונתם היא על החפץ המשמש לאכול עליו. לא כן בלשון הקודש, לשון אשר בה נברא העולם. אין השפה הסכמית, אלא מהותית. דוגמא לדבר, השם "אדם". אדם אינה מילה הסכמית, ותרמוז על הגברא. אלא פירושה מהות המין האנושי, הינו בשם "אדם".

כי מאדמה נוצר. ותפקידו - אדמה לעליון. לכך כאשר נרצה לדעת מהותו של דבר, נעיין ונתעמק, בשמו, כרבי דהוה בדיק בשמא, וכך נוכל לעמוד על תוכנו.

נתבונן בשמה של הארץ בה התבצעה גזירת ברית בין הבתרים. ננסה להבין את שמה - מצרים. מה הם המיצרים שתחמו אותה, ומה מיחד את הגבולות על שמים נקראת? ומה פשרו של כינוי "בית עבדים", אשר התורה הדגישה כעשרה פעמים, כי מצרים היא בית עבדים? וכי ארמון של מלך, ובו משרתים לרוב, גם יכונה בית המשרתים, או כל כינוי דומה לזה, שירמוז על המשרתים רואי פני המלך? ומה טעם תכונה מצרים בית עבדים, הגם שעם שלם של עבדים משועבד היה לפרעה במצרים? אין זה שונה במאומה מהארמון, אותו לא נפרסם על שם משרתיו.

עבדי זמן - עבדי עבדים הם

נרדה נא. הן מסתכלים אנו על המצרים הקדמונים, כאשר הביטו האירופאים הלבנים, על האינדיאנים אדומי העור, כאשר פלשו למושבותם, ליבשת אמריקה. אם כן, ננסה לרדת ממגדל השן, אשר בנינו לנו בדמיוננו. נרד למצרים העתיקה, וננסה לתהות על קנקנה. מהר מאד ניווכח כי יהפכו היוצרות. הם, המצרים הפרימטיביים - לדעתנו, יביטו בנו מלמעלה. הן הם הנאורים. הם ששלטו על כל העולם הידוע של אז. ידם בכל היתה, כשם שארצות הברית של אמריקה, תתערב בכל ענין, בזמנינו כיום.

מצרים. מי אשר לא ירעדו שפתיו, כאשר יהגה את שמה. שפעה אדירה של חומר משובח. התנאים הגיאוגרפיים, מעולים. על הנילוס היתה יושבת, וכגן עדן היתה, כגן השם, ארץ מצרים. לא תחסר מים ומזון, ובעתות משבר ובצורת, תוכל לספק את תצרכתו של כל העולם המוכר. הן כך קנתה את עושרה וגדולתה. יוסף, המשנה למלך החכם, צבר אוצרות כחול הים, ועבדים ובהמות עד אין מספר, בזמן של מחסור וכפן.

גודש של זהב, ורבויו של חכמה שכנו בכפיפה במצרים. כיום אנו מביטים בתמהון על אבני ענק, שמשקלם מאות טונות, הבונים בהרמוניה את אחד משבעת פלאי העולם, את הפירמידות. ואבנים אלו הקבועים בגובה של עשרות מטרים, נחצבו במחצבות אשר נמצאות עשרות ומאות קילומטרים ממקום הבניה. זהו מבצע הנדסי כה מורכב, עד שגם כיום עם כל האמצעים הטכנולוגיים העומדים לרשותינו, לא נראה הדבר כבר ביצוע. זאת מלבד הידוע לנו על חכמת האיציטגנונות אשר היו בקיעים בה. חכמת המזלות, אשר פעמים ואנו עומדים נפעמים מול עוצמתה, היתה נהירה להם

ככף ידם. והכישוף והאוב ודומיהם, אשר כיום אין לנו אפילו מושג קלוש על מהותם, ובכוחות אלו השתמשו המצרים כאשר נשתמש אנו בכח האלקטרי. הלא נחוש נחיתיים מול החכמים הללו.

אך חכמתם לא הועילה להם מאום. תנאי חייהם לא הצליחו לשנות את מצב האנושות. לא חיו כבני חורין. אמנם בקיאים היו בחכמות העולם, וידעו לנצלם לצרכם, אך הטבע הנהיגם, והכריח את פעולותיהם. כל אדם במצרים אנוס היה לפעול ע"פ מזלו ותכונותיו. ומונהג היה בידי דחפיו, יצריו ורצונותיו. לכל אדם היה מקום ברור ומוגדר על פי חכמתו ותרבותו. האדם הנולד במזל שפל, לא יכול היה להתרומם ולעלות במדרגתו, גם לו ניסה, אף לו רצה. בקיאותם העצומה בחוקי היקום, ודבקותם הכבירה בעולם החומר, הכריחם למשפטים כאלו. הטבע יצר את המעמדות, וחייב צורת שלטון. פיאודליזם. ארץ של עבדים. כל מעמד שלט במעמד שתחתיו.

עבד כי ימלך

ואף פרעה עצמו, לא היה בן חורין. מוכרח היה לשמור על מקומו. לבצר את מעמדו תדיר. לא היתה לו בחירה. "ויקם מלך חדש על מצרים, אשר לא ידע את יוסף". לא כתוב קודם "וימת מלך מצרים" ורק אחר כך "ויקם מלך חדש", כשם שנאמר בכל מקום, וכפי שהסברא נותנת. וכך פירשו רבותינו בעלי התוספות: אמרו לו בא ונזדווג על אומה זו, אמר להם עד עתה אנו חיינ משלהם - בזכותם, בזכות יוסף שזן את ארץ מצרים בשבע שני הרעב, - היאך נזדווג להם?! ולא שמע אליהם. הורידוהו מכסאו שלשה חדשים. כיון שראה כך, אמר להם אשמע לכם. לכך כתיב ויקם. אפילו פרעה לא יכול היה לפעול כפי הכרתו. בית היוצר לעבדים. עבדי החומר, ומשרתיו הנרצעים של הטבע.

עבד ה' - הוא לבד חופשי

וכאשר הבריאה מתנהלת ע"פ יוצרה. בשעה שבני האדם מאמינים בקיומו של הבורא. כי אז, אין הטבע שולט על האדם, כי אם האדם שולט בטבע. שהרי אין האדם נדחף בידי רצונותיו ותאוותיו, אלא שולט עליהם, ומרסן אותם, ומלמד את עצמו ללכת בעקבות שכלו, ולפעול כפי אשר הכרתו ומצפונו מצווים עליו. הכרתו - אמונתו, מדריכתו בדרך האמת, ובוחן כל פעולה ומעשה בעין שכלו. מלבד זאת, אין חוקי הטבע יכולים לכפות את עצמם עליו, ולהכריח ולחייב אותו באורח חיים

מסויים. קיים בורא, המהווה את הכל, ושולט ומנהיג את הטבע וחוקיו. וברצונו יצא הטבע מגדרו, וחוקיו ישתנו. אנו נקרא לזה - נס. וכן האדם לא יוכל להשתרר על זולתו, כי יש אלוקים שופט אשר יעשה דין. אזי עולם נפלא יתגלה לעינינו - עולם של בני חורין.

האמין והקשה

אברהם החוקר הגדול. מגיל שלש עד גיל ארבעים חקר בדעתו. ולאחר שלושים ושבע שנות חקירה ודרישה, זכה והכיר את בעל הבירה. ידע שהוא נמצא, והחל לפרסמו. עד שנגלה אליו בעל הבירה ואמר לו אני השם. וכאשר זוכה אברהם לנבואה, שואל ומבקש "הן לי לא נתת זרע". "ויוצא אותו החוצה ויאמר לו הבט נא השמימה וספור הכוכבים". "ויאמר לו, כה יהיה זרעך". "והאמין בה' ויחשביה לו צדקה". אחר הבטחה כה מפורשת, אחר מחזה נבואה, אין כל פקפוק, וודאי הוא שיהא לו זרע. למרות שלכאורה הטבע מכחיש זאת. אברהם כבן מאה שנה ילד?! ושרה הבת תשעים שנה תלד?! הלא היוצר אומר כי ישנה את הטבע, ובידו לשנותו. והאמין בהשם.

ותיכף באותו מעמד, כאשר אומר לו הבורא "אני ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה", שואל אברהם "במה אדע כי אירשנה?". אז השיב לו האלוקים בברית בין הבתרים, "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנוכי, ואחרי-כן יצאו ברכוש גדול".

והקושיות עולות מעצמן. מהי שאלת "במה אדע"? הלא אם האמין על הבטחת הזרע מדוע על הבטחת הירושה אינו מאמין? זאת ועוד. הן עונה לו הקב"ה בבשורת העבדות "גר יהיה זרעך", מה תשובה היא זו על מה ששאל במה אדע?

הידיעה, הרצון והאמונה

והתשובה פשוטה מכל. אברהם הן הכיר את בוראו בעקבות חקירתו. וכאשר הובטח על הירושה, ידע שזו בשכות אמונתו וידיעתו בבורא יתברך. וממילא עלה בליבו החשש שמא בניו לא יזכו להאמין, ולא יכירו את הבורא כשם שהכירו אברהם. ויגרום חטא זה, שלא יזכו לרשת את הארץ.

וזו שאלתו - במה אדע - כי זרעי יהא ראוי לירש ? והתשובה שהשיב לו בורא העולם, ידוע תדע. זרעך, זרע אברהם ירדו למצרים, מקום הטומאה והעבדות, (טומאה היא ההשתעבדות המוחלטת לחומר, היפך מן הקדושה שהיא הפרישה והחירות מן החומר ותאוות הגוף), ולא רק שישוהו שם אלא אף ישתעבדו להם. וכל זאת בכדי שיחוו עבדות מהי, ויכירו את ערכו של בן-חורין. למען יבינו את ערכה של חירות אמיתית. החירות שנקנית ע"י אמונה בבורא. חירות מכל כובש ומשעבד. חירות מיצר הרע, וחירות ממלאך המוות.

ובמצרים היו זקוקים לאמונה בשביל להיגאל. ללא אמונה אין גאולה. ללא אמונה השעבוד ימשך, אפילו יצאו ממצרים. אם אין אמונה, אין בורא, אין חירות. ורק עבדות נצחית ועצובה, וחוסר אנושיות, והתנהגות חייתית וכפייתית. על כן "ויאמן העם". ובשביל להיגאל היו צריכים לשאוף לגאולה, לרצות להיות בני חורין. כי האדם שאינו חפץ להיגאל, יישאר עבד במהותו, למרות שלא יסבול עולו של נוגש. לכך, הרשעים שלא רצו לצאת ממצרים לא חפצו בחירות, מתו במכת חושך.

ויאמינו בה'

או אז, הראה הקב"ה את ידו הגדולה. לאחר שהוברר לבני-ישראל מהותה של העבדות, באה השעה ללמוד מהי החירות - לימוד של אמונה. וגם זאת במצרים. על גבם של המצרים עצמם שלא חפצו להאמין בבורא, לימד הקב"ה את ישראל כי הוא האלוקים בשמים ממעל, הוא המנהיג והשולט בארץ מתחת, ואין עוד מלבדו. וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי.

ואחר שהוברר אצלם חירות מהי, ולמדו אמונה בבורא, נדרשו לקנות קנין מעשי. אמונה בלב אינה כלום, ואינה מותירה כל רושם. יש צורך במעשים כדי להשרישה בלבבותנו. יש צורך במעשים, כדי להרגיש חירות מכבלי שעבוד החומר. לכך נצטוו ישראל לשחוט את הפסח. לשחוט את אלוהי מצרים לעיניהם. בלא לפחוד. לקשרו לכרעי המיטה, בלא לירא מן המצרים שישמעו את פעיותיו. לשחטו ולצלוחו בלא לחוש מן הריח הנודף בכל מצרים. נצטוו להיות בני-חורין. ואף נצטוו למול את עצמם, שאף זה חירות מן החומר (ואין כאן המקום להאריך בזאת).

וְאָפְּבֵר עַלֶיךָ וְאָרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ דם פסח ודם מילה

וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי

וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי .

ואחר כל זאת - - ויוציאנו ה' ממצרים - לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שנאמר, ועברתי בארץ מצרים בלילה הזו והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' :

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזו, אני ולא מלאך, והכיתי כל בכור בארץ מצרים, אני ולא שרף, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני ולא השליח, אני ה', אני הוא ולא אחר :

פסח – חג החירות וחג האמונה.

אמונת החידוש

סדרת המכות - 'דצ"ד' באה כדי לאמת את עובדת מציאותו יתברך, ולהוכיח כי הקב"ה ברא את העולם, והוא המחדשו תדיר יש מאין, כלשון הכתוב במכת דם (שמות ז' י"ז): "בזאת תדע כי אני השם". (שם זה מורה על כך שה' מהוה את העולם ומחדשו מאין.) יסוד זה באמונה התברר כאשר טבע העולם השתנה - המים נהפכו לדם, העפר לכינים, הצפרדעים נולדו באופן מופלא - שינויים אלו הוכיחו בעליל כי ה' ברא את העולם ומחדשו יש מאין, כי רק מי שמחדש את העולם תדיר יכול לחולל בו שינויים כה מהותיים. (הפיכת יסוד אחד ליסוד אחר.)

לאחר שהוכח ענין החידוש, יש עדיין מקום לכפור ח"ו ולטעון שה' שולט ומשגיח רק על יסודות הבריאה, שהרי יסוד המים - הים נהפך לדם, ויסוד האפר נהפך לכינים וכו'. אך אין מכות אלו סותרות את דעת הכופרים הטוענים שאין ה' משגיח ויודע ממעשה בני האדם הפרטיים, ואין הוא משגיח בהשגחה פרטית על כל הנעשה בארץ.

אמונה בהשגחה

סדרת המכות 'עד"ש' באה להוכיח כי הקב"ה משגיח על העולם כולו, מגדול וער קטן, וכפי שכתוב במכת ערוב: "והפלתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה... למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ".

גם אחר שהוכח שהקב"ה משגיח ושולט על כל הנעשה בעולם, יש מקום עדיין לטעות כי קיימים כוחות נוספים ח"ו, אשר גם הם מושלים על הארץ.

האמונה ש"אין כמוני"

סדרת המכות 'באח"ב' באה להוכיח שאין עוד מלבדו יתברך, כמו שנאמר במכת ברד: "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ" (שמות ט' י"ד). סידרה זו של מכות פגעה בכוחות העליונים שבשמים, ובכוחם ותוקפם של מצרים, בכך הם אבדו את משען לחמם. ולבסוף, באה מכת בכורות להורות שהקב"ה מושל על אלוהיהם של המצריים - הבכורה, וכן שחיטת הפסח הורתה גם היא על ביטול מזלם - מזל טלה כמבואר בספר גבורות ה' (פרק ל"ז).

נמצא כי עשרת האותות והמופתים הוכיחו את אמיתת כל יסודות האמונה בלי יוצא מן הכלל!

הקב"ה שליט בכל מכל בל

הגריי קניבסקי זצ"ל מבאר (חיי עולם פרק ט"ו), כי כל מכה ומכה הורתה כי הקב"ה מושל על חלק אחר של העולם. וז"ל: "הנה כל האותות והמופתים שעשה השי"ת במצרים ע"י משה רבינו ע"ה היה כדי לפרסם שהבורא יתב' שליט בעולמו ומושל בכל. במכת **זם** ראו שהשי"ת שליט על המים. במכת **צפרדע** ראו שהשי"ת שליט על בריות שבמים, כדכתיב 'ושרץ היאור צפרדעים'. במכת **ערוב** ראו שהשי"ת שליט על חיות הארץ. במכת **ארבה** ראו שהשי"ת שליט על בריות המעופפות שכולם עושים רצונו ית"ש וגזירתו, נגזר שיבואו בהמוניהם להשחית במצרים - באו, ולגושן מקום מושב בניי לא העיזו אף אחד לבוא, את הגבול שמרו כולם כי כן פקד הבורא. במכת **ארבה** מלבד שראו שהקב"ה שליט על בריות המעופפות ראו ג"כ שהשי"ת שליט על הרוח, כי הארבה בא ברוח קדים עזה וכשהעתיר משה רבינו להסירו, נעתק והלך ע"י רוח ים חזק מאוד. במכת **זב** ראו שהשי"ת שליט על חיי בעלי חיים, נגזר על מקנה מצרים שימותו, מתו. וממקנה בני ישראל לא מת אחד. במכת **בכורות** ראו שהשי"ת שליט על חיי האדם, בכורות מצרים מתו כולן בשעה אחת כמו שהתרה מרע"ה בשם ה' ובכורי ישראל חיו. במכת **כנים** ראו שהשי"ת שליט על האדמה והבריות המתהווים ממנה, כי עפר הארץ נהפך והיה לכינים, ופגעו רק במצרים ולא בישראל. במכת **שחין** ראו שבריאות האדם ותחלואיו הכל ביד השי"ת. נגזר שילקו בשחין מצרים - לקו, ולבניי לא פגע השחין כי הכל בגזירתו ית"ש. במכת **חושך** ראו שהבורא ית' המאיר לארץ - בגזירתו יתברך שמו המאורות מאירים, ובגזרתו ית"ש לא יאירו וימש חושך". עכ"ל.

(הלילה הזה - מאמר ה')